

REFERAT Klima- og Miljøudvalget d. 22-05-2024

Mødedato Onsdag d. 22. maj 2024 kl. 17:30

Mødested Møderum 1, Rønnedevej

Mødedeltagere Benjamin Pedersen, Henrik Kjær, Andreas Karlsen, Benny Christensen, Henrik Hvidesten, Lotte Birkestrøm (Stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt), Lasse Tobias Mølholt (Afbud), Britta Nielsen

Indholdsfortegnelse

Godkendelse af dagsorden.....	3
Temadrøftelse - Status for grøn strukturplan og gåtur.....	4
Orientering om midlertidigt byrum for den øst-vestgående stiforbindelse.....	6
Godkendelse af målsætninger og indsatsområder i Cykelstrategi 2024.....	8
Status på klimaindsatser og frigivelse af anlægsbevilling til klima CO2 reduktion og klimatilpasning	12
Spildevandsplan 2024.....	14
Høring af Movias forslag til Mobilitetsplan 2024.....	17
Mødekalender 2025 for møder i Klima- og Miljøudvalget.....	20
Orientering fra formand og direktør.....	22
Lukket: Befordringsgodtgørelse Klima- og Miljøudvalget.....	23
Underskriftsark.....	24

Punkt 1: Godkendelse af dagsorden

Beslutning

Godkendt.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Ej til stede: Henrik Kjær

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)

Punkt 2: Temadrøftelse - Status for grøn strukturplan og gåtur

23-011915

Beslutning

Til efterretning.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)

Indhold

Sagsgang:

	BY	ØK	AEU	BFU	KMU	PBU	UFU	ÆSSU
Beslutning om høring								
Orientering					x			
Indstilling								
Beslutning								

BY=Byråd, ØK=Økonomiudvalg, AEU= Arbejdsmarkeds- og Erhvervsudvalget, BFU=Børne- og Familieudvalget, KMU=Klima- og Miljøudvalget, PBU=Plan- og Boligudvalget, UFU=Undervisning- og Fritidsudvalget, ÆSSU=Ældre-, Social- og Sundhedsudvalget

Indledning

Formålet med denne sag er en temadrøftelse om betydningen af bynatur for at gøre byen til et rart sted at være. Temadrøftelsen består af et kort oplæg om bynatur og en efterfølgende tur i byen.

Beskrivelse af sagen

Med Rammer og Retningslinjer for Ringsted bymidte, som blev godkendt af Byrådet den 9. oktober 2023, blev det besluttet at igangsætte udarbejdelsen af en grøn strukturplan, der sikrer, at byens grønne træk forstærkes, og at bymidten i fremtiden er klimatilpasset.

Rådgiveren, 1:1 Landskab, har siden januar 2024 været i gang med opgaven med at udarbejde en grøn strukturplan for Ringsted By. De har gennemført analyser af byens eksisterende grønne strukturer og arbejder på et udkast til planen. Udkastet til den grønne strukturplan vil blive præsenteret for Klima- og Miljøudvalget i juni 2024. Herefter vil planen blive digitaliseret, og der vil være en offentlig høringsperiode, inden den endeligt kan behandles i slutningen af 2024.

Temadrøftelsen på dette møde vil bestå af et kort oplæg om bynatur og om hvordan bynatur kan bidrage til at skabe et bedre bymiljø og øge værdien af byen. Dette omfatter:

- Træer og grønne områder gavner bymiljøet ved at forbedre luftkvaliteten, mindske støjforurening, reducere varmebelastning, absorbere CO2 og håndtere regnvand.
- Bynatur forbedrer borgernes sundhed og velvære ved at give nem adgang til træer og grønne områder, hvilket resulterer i forbedret mental sundhed, trivsel, fysisk helbred og stærkere sociale netværk.
- Ejendomsværdien stiger i takt med nærheden til rekreative grønne områder.
- Bynatur styrker biodiversiteten, især når der er sammenhængende grønne arealer af en vis størrelse.

Udvalget inviteres efterfølgende ud på en gåtur i bymidten, hvor vi skal se eksempler på, hvordan grønne strukturer er med til at skabe et godt bymiljø, og vi vil kigge på, hvad der er nødvendigt for at sikre, at beplantning lykkes i urbane

miljøer.

Indstilling

Direktionen indstiller, at sagen drøftes

Punkt 3: Orientering om midlertidigt byrum for den øst-vestgående stiforbindelse

23-011236

Beslutning

Til efterretning.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)

Indhold

Sagsgang

	BY	ØK	AEU	BFU	KMU	PBU	UFU	ÆSSU
Beslutning om høring								
Orientering					x	x		
Indstilling								
Beslutning								

BY=Byråd, ØK=Økonomiudvalg, AEU= Arbejdsmarkeds- og Erhvervsudvalget, BFU=Børne- og Familieudvalget, KMU=Klima- og Miljøudvalget, PBU=Plan- og Boligudvalget, UFU=Undervisning- og Fritidsudvalget, ÆSSU=Ældre-, Social- og Sundhedsudvalget

Indledning

I denne sag samles der op på borgermødet d. 3 april om den øst-vestgående sti samt orienteres om udformningen af det midlertidige byrum forud for etableringen af dette.

Beskrivelse af sagen

Klima- og Miljøudvalget blev orienteret om status for projektet vedrørende en øst-vestgående stiforbindelse igennem Ringsted Bymidte den 13. marts 2024, pkt. 4, og Plan- og Boligudvalget blev orienteret den 18. marts 2024, pkt. 7.

Onsdag den 3. april blev der afholdt et idé- og informationsmøde om stiforløbet. Mødet startede på Valdemarskolen, hvor projektets vision blev introduceret, inden en gåtur på den kommende stiforbindelse med stop undervejs. Der var en opsamling i Stakladen, hvor borgerne fik mulighed for at dele deres tanker og idéer til det kommende sti- og byrumsforløb. Der deltog ca. 70 personer i borgermødet, hvoraf ca. 50 var borgere. For en opsummering af borgermødet og de indkomne forslag, se **bilag 1**.

Etablering af et midlertidigt byrum på Valdemarskolen

Der skal etableres et midlertidigt byrum, som vil danne rammerne for den videre dialog med borgerne om udformningen af det kommende sti- og byrumsforløb. Det midlertidige byrum vil være aktivt fra ultimo juni til medio oktober 2024.

Det midlertidige byrum etableres på udearealerne ved Valdemarskolen. Der vil være fokus på at afprøve forskellige elementer og tiltag, som vil kunne indgå i den endelige udformning af stiforløbet. Dette vil blandt andet være en markering i belægningen af stiens mere bugtede forløb, fjernelse af eksisterende trådhegn og klippede hække, opstilling af plantekasser med træer og et overdækket areal. For overblik over design af det midlertidige byrum på Valdemarskolen henvises til **bilag 1**.

Planen er aftalt med skoleledelsen på Valdemarskolen og Ejendomsstaben i Vej- og Ejendomscenteret. Den nuværende brandvej bevares.

En måned med aktiviteter

Fra midt august til midt september planlægges der en måned med aktiviteter og arrangementer i det midlertidige byrum med det formål at aktivere byrummet og afprøve forskellige tiltag. Dette kan for eksempel være forskellige workshops, en langbordsmiddag for byens borgere og koncerter ved skolens elever eller musikskolen. Programmet for den aktive måned lægges op på byrådsportalen før sommerferien.

Rådgiveren vil i løbet af denne måned foretage evalueringer af brugen af det midlertidige byrum, og borgerne vil samtidig få mulighed for at komme med tilbagemeldinger og yderligere forslag i perioden.

En fastlæggelse af hele stiforløbet vil finde sted på et senere tidspunkt og vil skulle sammentænkes med udviklingen af arealet i og omkring Stakladen. Stiens endelige placering vil ikke blive påvirket af det midlertidige byrum.

Den videre proces

Plan- og Boligudvalget og Klima- og Miljøudvalget vil få forelagt resultater af processen og et skitseforslag for hele stiforløbet ultimo 2024. Borgerne vil efterfølgende få præsenteret resultatet af processen og skitseforslag.

Der blev med budgettet for 2024 afsat 1.250.000 kr. i 2024 og 500.000 kr. i 2025 i driftsmidler til bymidten. Der er yderligere i forbindelse med ansøgning om plan22+ projektet afsat 1.053.000 kr. i anlægsmidler til projektet i 2024, hvoraf 492.500 kr. er fondsmidler.

Det samlede skitseprojekt forventes at koste 1.307.000 kr. inklusiv løntimer. Projektets videre udvikling, detaljering, projektering og anlæg vil afhænge af, om der bliver afsat økonomi i Budget 2025 og i de efterfølgende år. Der er fremsat budgetønske til projektets videreudvikling, som en del af bymidtens budgetforslag.

Inddragelse og høring

Den offentlige dialogproces ligger i perioden april 2024 til oktober 2024.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser

Vurdering

Administrationen vurderer, at vi ved at etablere det midlertidige byrum på Valdemarskolen kan afprøve forskellige løsninger for at skabe merværdi til de eksisterende byrum som stiforbindelsen vil krydse. Strækningen består af både et meget defineret smalt stiforløb og et større åbent byrum med en stærk identitet, hvilket også giver mulighed for at afprøve tiltag i forskellige scenarier. Erfaringer fra det midlertidige byrum vil indgå i udformningen af hele stiforbindelsen.

Administrationen vurderer, at designet af det midlertidige byrum vil skabe gode rammer for en borgerdialog i kombination med den planlagte måned med aktiviteter og arrangementer.

Konsekvenser for handicapområdet

Sagen har ikke konsekvenser for handicapområdet.

Indstilling

Direktionen indstiller, at orientering tages til efterretning.

Bilag

Bilag 1 - Midlertidigt byrum på Valdemarskolen

Punkt 4: Godkendelse af målsætninger og indsatsområder i Cykelstrategi 2024

22-016143

Beslutning

Udvalget godkendte ad 1 og 2, med bemærkning om at der skal tilføjes cykeltrafik til dagtilbud sammen med skoler, og at der skal være fokus på mulighed for kombinationsrejser, eks at sætte en cykel ved busstoppesteder.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)

Indhold

Sagsgang:

	BY	ØK	AEU	BFU	KMU	PBU	UFU	ÆSSU
Beslutning om høring								
Orientering								
Indstilling								
Beslutning					X			

BY=Byråd, ØK=Økonomiudvalg, AEU= Arbejdsmarkeds- og Erhvervsudvalget, BFU=Børne- og Familieudvalget, KMU=Klima- og Miljøudvalget, PBU=Plan- og Boligudvalget, UFU=Undervisning- og Fritidsudvalget, ÆSSU=Ældre-, Social- og Sundhedsudvalget

Indledning

I denne sag gives en status på arbejdet med samt forslag til mål og indsatsområder for Cykelstrategien 2024.

Beskrivelse af sagen

Byrådet besluttede i februar 2023, pkt. 13 at udarbejde en cykelstrategi for Ringsted Kommune. Strategien skal skabe bedre forbindelser for cykler på tværs af kommunen, og fungere som et strategisk værktøj til udvælgelse af fremtidige cykelstiprojekter samt opgradering af eksisterende cykelinfrastruktur.

Foruden at støtte op om visionen i Kommuneplan 2021-2033 om, at Ringsted skal udvikles til en mere trafikssikker og cykelvenlig by, skal Cykelstrategi 2024 bidrage til følgende målsætninger i Klimaplan 2023:

- 80% af de korte ture mellem 0-2 km foregår som cyklist, fodgænger, eller anden aktiv transport i 2030
- 60% af turene mellem 2-10 km. skal foregå med fossilfri transport i 2030

Det svarer til, at halvdelen af alle bilture op til 10 km skal flyttes til aktiv eller fossilfri transport over en 10-årig periode, og vil betyde en CO2-reduktion på ca. 5.000 tons om året.

Som en del af den indledende proces i arbejdet med strategien har der været afholdt en intern workshop i februar 2024 omkring Cykelstrategi 2024, hvor en bred repræsentation fra de kommunale centre deltog. Desuden blev der d. 13. marts 2024, pkt. 2 afholdt en temadrøftelse af strategien med Klima- og Miljøudvalget.

Med baggrund i den indledende workshop og den politiske temadrøftelse har der været peget på en række forbedringsforslag hvoraf af del punkter har været gennemgående – herunder følgende punkter:

- Generelt er der mange ”missing links” i kommunens cykelsti- og rutenet. Der bør arbejdes mod udpegningen af et sammenhængende hovedrutenet for cyklistere.

- Generelt bør der være øget fokus på fremkommelighed og sikkerhed for cyklister – især ved krydsninger med veje.
- Der skal ikke kun være fokus på at tiltrække nye cyklister – vi skal huske fortsat også at pleje kommunens store mængde af eksisterende cyklister.
- Driften kan forbedres med simple tiltag og retningslinjer og vil især forbedre forholdene for de eksisterende cyklister.
- Der bør udarbejdes en designmanual for udformning af cykelfaciliteter i Ringsted Kommune så der sikres en mere ensartet kvalitet i udførelsen af projekter.
- Skiltning og vejvisning er et vigtigt indsatsområde og en lavthængende frugt i forhold til at få flere til at cykle for få midler. Der er et omfattende net af cykelstier i kommunen i dag som ikke er skilte. Herunder skiltning og vejvisning til kommunens rekreative værdier og mål.
- Mange forældre kører deres børn i skole i bil – der bør være fokus på tiltag der kan begrænse dette. F.eks. gennem etablering af sikre skoleveje samt kampagneaktiviteter og en undersøgelse af mulighederne for etablering af tidsbegrænsede bilfri zoner omkring enkelte skoler som et forsøgsprojekt

Input fra den indledende proces udgør en væsentlig del af grundlaget for udpegning af mål og indsatsområder i den kommende Cykelstrategi 2024.

Målsætninger i Cykelstrategi 2024

Med baggrund i inputs fra den indledende proces foreslås der arbejdet med følgende målsætninger i Cykelstrategi 2024:

1. En forøgelse i antal cykelture med 25 procent frem til 2030 i forhold til niveauet i 2024
2. En halvering i antallet af tilskadekomne cyklister frem mod 2030 i forhold til niveauet i 2024
3. En forøgelse i antallet af børn der cykler til skole så dette minimum udgør 50 procent af alle ture til skole i 2030

Niveauerne i 2024 kortlægges gennem trafiktællinger, uheldsanalyser og brugerundersøgelser, som tilsammen giver et Cykeltrafikindeks for Ringsted med udgangspunkt i 2024 (se Indsatsområde 11 – Overvågning og Evaluering).

Indsatsområder i Cykelstrategi 2024

Med baggrund i den indledende proces foreslås det at arbejde videre med følgende indsatsområder i Cykelstrategi 2024:

- **INDSATSOMRÅDE 1 – Et sammenhængende cykelrutenet**

Hvis man gerne vil have flere til at cykle, så er det vigtigt at man som kommune sørger for at cyklen kan fungere som et reelt transportmiddel for borgerne. Dette kræver som minimum at der er et net af sammenhængende cykelstier og fornuftige ruter ad øvrige veje, som forbinder kommunens mangeartede mål med boligområderne. Hovedrutenettet skal overordnet set udgøre grundlaget for prioritering af ny infrastruktur og forbedringer langs de eksisterende og planlagte cykelstier- og ruter. Hovedrutenettet indarbejdes i Kommuneplanen for at sikre integrationen og forankringen med øvrige planer og politikker for Ringsted Kommune. Under denne indsats bliver mange af borgernes ønsker til nye stianlæg og forbedringer af eksisterende stier indarbejdet.

- **INDSATSOMRÅDE 2 – Trafiksikkerhed og tryghed**

Det er vigtigt at sikre god trafiksikkerhed på vej- og stinettet for cyklister. Ringsted Kommune har god tradition for at udforme trafiksikre løsninger for cyklister, men på en række områder er der stadig plads til forbedring. En uheldsanalyse vil blandt andet udpege de sorte pletter for cyklister og anvise forbedringstiltag.

- **INDSATSOMRÅDE 3 – Øget fremkommelighed**

Et hovedprincip for etablering af god infrastruktur for cyklister er, at man som cyklist aldrig bør tvinges af cyklen for at forcere forhindringer, stibomme, trapper og stejle ramper mm. Derudover bør cykling være muligt og tilladt på hele vejnettet. Med indsatsen identificeres nuværende udfordringer med cyklisters fremkommelighed og der peges på tiltag til fremtidig implementering af cyklistfremmende tiltag (cyklistprioritering i signalanlæg, bredere cykelstier, vende vigepligter til fordel for cyklister mm.)

- **INDSATSOMRÅDE 4 – Sikre Skoleveje**

Med indsatsområdet skal arbejdet med at forbedre skolevejene styrkes, så flere børn vælger cyklen som transportmiddel. En konkret indsats vil være udarbejdelsen af en skolevejsanalyse for at kortlægge skolevejene og utrygge lokaliteter og manglende forbindelser. Og herunder at anvise forbedringstiltag.

- INDSATSOMRÅDE 5 – Bedre cykelparkeringsforhold

Enhver cykeltur ender med en parkeret cykel. Etablering af cykelparkering ved relevante destinationer som skoler, indkøbscentre, offentlige bygninger og trafikknudepunkter er vigtigt for at fastholde og tiltrække nye cyklister. Indsatsen vil primært fokusere på at øge antallet af parkeringsmuligheder med den rigtige udformning og placering. Herunder formulering af en kommunal cykelparkeringsnorm til indarbejdelse i Kommuneplanen.

- INDSATSOMRÅDE 6 – Skiltning og vejvisning

Selvom de fleste ture køres ad ruter cyklisterne kender i forvejen, er der stadig brug for vej- og ruteanvisning til de ture, hvor cyklisterne ikke kender vejen. Dernæst er en særlig udfordring, at nye cyklister som regel vil anvende de veje og ruter som de kender fra deres biltur – og dette kan betyde at langt bedre og mere direkte ruter langs stier i eget tracé ikke kommer til brugernes kendskab. Med indsatsen udpeges der en struktur for skiltning af lokale ruter samt skiltning af væsentlige mål i Ringsted Kommune.

- INDSATSOMRÅDE 7 – Forbedret drift og vedligehold

Som cyklist er det vigtigt at man kan cykle på stier med gode jævne belægninger og uden huller – året rundt. Dette stiller særlige krav til kommunens rutiner for renhold, glatførebekæmpelse, snerydning samt prioritering af slidlagsarbejder. Med indsatsen vil der blive formuleret en række krav til standarden for drift og vedligehold af kommunens hovedrutenet.

- INDSATSOMRÅDE 8 – Information, kommunikation og kampagner

Med indsatsen skal der sættes fokus på at øge borgenes kendskab til kommunens tilbud omkring cykelforholdene. Herunder skal det generelt søges at fremme brugen af cyklen som transportmiddel i kommunen gennem en koordineret kampagneindsats. Herunder med særlig fokus på ”langdistancependlere” gennem eksempelvis udlån af elcykler, ladcykler mm. i et kommunalt ”Cykelbibliotek”. Der har tidligere været et forsøg med udlån af elcykler, hvor forhandleren ikke ønskede at forlænge forsøget, da han ikke fik det mersalg, der var forventet.

- INDSATSOMRÅDE 9 – Fremme af kombinationsrejser

Med indsatsen er det målet at forbedre mulighederne for kombinationsrejser, hvor cyklen indgår som et led i en samlet rejse med bl.a. den kollektive trafik. Muligheden for cykelmedtageordninger i den kollektive trafik og implementering af en by- og pendlercykelordning vil udgøre nogle af indsatserne.

- INDSATSOMRÅDE 10 – Mere kvalitet i udførelsen

Ved alle nye vejprojekter og renovering af eksisterende vejanlæg skal det sikres at cykelfaciliteter indarbejdes bedst muligt og på et niveau, der matcher de politiske mål. Med indsatsen vil der bl.a. blive lagt vægt på udarbejdelsen af en decideret ”Design – og Kvalitetsmanual” for udformning af cykelfaciliteter, der henvender sig til både interne medarbejdere og eksterne rådgivere.

- INDSATSOMRÅDE 11 – Overvågning og Evaluering

For at kunne monitorere cykelindsatsen i Ringsted Kommune skal der med indsatsområdet igangsættes systematiske og tilbagevendende trafiktællinger, brugerundersøgelser, uheldsanalyser mm.

Cykelstrategi 2024 er en langsigtet rammeplan og de 11 udpegede indsatsområder skal efterfølgende konkretiseres. Foruden at udpege et sammenhængende hovedrutenet for cykelstier udpeger planen således de vigtigste problem- og indsatsområder, men fastlægger ingen detaljerede løsninger.

Alle indsatsområder er vigtige at få realiseret, men den anlægsmæssige indsats i relation til at forbedre og udbygge det overordnede hovedrutenet vil naturligt udgøre en betydelig del af den ressourcemæssige og økonomiske indsats. Derfor vil der blive udarbejdet et indsatskatalog med forslag til prioritering af investeringer indenfor de 11 indsatsområder som Klima- og Miljøudvalget efterfølgende kan tage stilling til indenfor en realistisk økonomisk ramme for perioden 2025-2030.

Der er planlagt en ekstern workshop omkring strategien i april 2024 med relevante, lokale aktører (Landsbyforum, færdselskontaktlærere, cykelforeninger, politi, Cyklistforbundet m.fl.). De eksterne, lokale aktører får desuden præsenteret strategiens målsætninger og indsatsområder samt et udkast til et kort over et samlet hovedrutenet for cyklist, som de har mulighed for at drøfte og komme med input til.

Der gennemføres en opfølgende borgerinddragelsesaktivitet i maj 2024, hvor de borgere der tidligere har givet input til selve strategien også giver input til det hovedstinet, der forelægges i udkast. Borgergruppen består af borgere fra hele kommunen, hvorved de kan medvirke til at kvalificere, det der senere bliver præsenteret til udvalget.

Det forventes at Cykelstrategi 2024 bliver endelig politisk behandlet i Klima- og Miljøudvalget i august 2024.

Inddragelse og høring

Intet.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Vurdering

Administrationen vurderer, at at det øgede fokus på drift og optimering af eksisterende rutenet i målsætninger og indsatsområder er meget relevant for at gøre cykling til et attraktivt valg, som supplement til anlæggelse af yderligere stinet.

Konsekvenser for handicapområdet

Sagen vurderes ikke at have konsekvenser for handicapområdet.

Indstilling

Direktionen indstiller,

1. At de tre overordnede målsætninger for Cykelstrategi 2024 godkendes
2. At den overordnede struktur med 11 indsatsområder for Cykelstrategi 2024 godkendes.

Punkt 5: Status på klimaindsatser og frigivelse af anlægsbevilling til klima CO2 reduktion og klimatilpasning

23-002770

Beslutning

Ad 1-2: anbefales godkendt.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)

Indhold

Sagsgang:

	BY	ØK	AEU	BFU	KMU	PBU	UFU	ÆSSU
Beslutning om høring								
Orientering								
Indstilling		x			x			
Beslutning	x							

BY=Byråd, ØK=Økonomiudvalg, AEU= Arbejdsmarkeds- og Erhvervsudvalget, BFU=Børne- og Familieudvalget, KMU=Klima- og Miljøudvalget, PBU=Plan- og Boligudvalget, UFU=Undervisning- og Fritidsudvalget, ÆSSU=Ældre-, Social- og Sundhedsudvalget

Indledning

I denne sag fremlægges status på Ringstedes Klimaplan (DK2020) for reduktion af CO2 samt klimatilpasning med tilhørende indsatskatalog, der blev vedtaget af byrådet og godkendt i juni 2023. Ligeledes søges anlægsbevilling på 1.010.650 kr. til delprojekter i 2024, finansieret af klimatilpasningspuljen.

Beskrivelse af sagen

Med vedtagelsen af budget 2024 blev der afsat 1,5 mio. kr. årligt i rammen til Klimatilpasningsprojekter. Med denne sag bedes der om frigivelse af resten af det disponible beløb for 2024 på 1.010.650 kr. De resterende midler er tidligere frigivet til henholdsvis medfinansiering af Realdania Plan22+ om grøn mobilitet på korte ture samt til evt. medfinansiering af EU Life Act projektet.

Status på klimaindsatsen siden sommer 2023

Siden vedtagelsen af klimaplanen er der i overensstemmelse med handlekataloget til klimaplanen igangsat en række indsatser, der skal bidrage til at nå målene i klimaplanen (en samlet oversigt ses i **bilag**), her iblandt:

Med afsæt i målet om at sikre, at Ringsted Kommune producerer tilstrækkeligt med vedvarende energi til at dække eget forbrug, blev det den 4. marts 2024 politisk besluttet, at der kan arbejdes videre med at tilvejebringe et egentligt politisk beslutningsgrundlag, for et samlet vedvarende energiprojekt med PtX. Potentielt kan en PtX-projektrealisering også bidrage til målet om at understøtte at transportkrævende erhverv overgår til mere klimavenlige løsninger, samt at fjernvarmeforsyning i kommunen skal i 2030 være 100% baseret på vedvarende energi.

Med afsæt i målene om at: 30% af personbilerne i Ringsted kører på el og alle busser kører fossilfrit i 2030, er der skabt plangrundlag for og etableret superladestander ved Ringstedet, ligesom det lokale net af ladestander på offentlige p-pladser er under udbygning.

I februar blev en tidligere beslutning om el-busser på seks af kommunens buslinier 405, 406, 408, 415, 467 og 469 udmøntet.

Målet om at flytte 5000 korte ture om dagen fra bilen til cykel eller fods inden 2030 er igangsat, idet der både arbejdes på at udarbejde en cykel og mobilitetsstrategi og et konkret pilotforsøg med at engagere borgerne er sat i gang på øst-vest stien.

I klimaplanen indgår at kommunen skal sætte et mål for en mere bæredygtig byudvikling. For at operationalisere dette er der i udkast til planstrategi udarbejdet en række klimaprincipper, som afsæt for en drøftelse og vurdering af nye boligudviklingsprojekter. Som en del af bymidteplanen er et varmekort og en grøn strukturplan under udarbejdelse, der skal bidrage til at klimatilpasse bymidten. Endelig er det med planstrategien besluttet at udlægge et grønt industriområde, hvor særligt den grønne infrastruktur er i fokus.

Som eksempel på opfyldelse af mål om kommunalt klimavenligt byggeri, er den nye institution Mælkevejen Svanemærket, og har samme høje bygningsstandard som DGNB certificeringen.

I klimaplanen indgår et mål om at 50% af lavbundsjord i drift udtages og fritlægges inden 2030. Administrationen har opstartet arbejdet med udtagning af lavbundslande og lodsejere og styrelse har givet tilsagn om forprojekter for fem lavbundsprojekter.

I 2024 vil fokus, ud over det videre arbejde med ovenstående indsatser, særligt være på dialog med virksomheder og landbrug om den grønne omstilling. Det handler om grønne erhvervsområder, grøn produktions-energi, grøn pendling, lavbundsområder og skovrejsning. Her til handler det om at få de nye rammer på plads i det kommende kommuneplanarbejde. Derudover skal der arbejdes videre med, hvordan vi kan følge CO2 reduktioner af de indsatser, som laves både i kommunen og det private, og sikre at det indarbejdes på brugbar måde i det politiske beslutningsgrundlag. Endelig påbegyndes arbejdet med mere adfærdsrelaterede indsatser gennem nye samarbejder på tværs af kommunens centre.

Inddragelse og høring

Ingen.

Økonomi

Med denne sag søges en anlægsbevilling til "Klimaplanprojekter 2024" på 1.010.650 kr. finansieret af det afsatte rådighedsbeløb i budget 2024 til "Klimatilpasningsprojekter – ramme".

Vurdering

Administrationen vurderer, at frigivelse af 1.010.650 kr. i 2024 vil medvirke til at realisere Ringsted Kommunes klimaplan.

Det er afgørende, at der afsættes midler for at opnå målet om klimaneutralitet i 2045, samt til fremadrettet at igangsætte tiltag og skabe ejerskab til Klimaplanens mål, både internt i kommunens centre samt hos virksomheder, erhvervslivet, landbruget og borgerne.

Konsekvenser for handicapområdet

Der er ingen konsekvenser for handicapområdet.

Indstilling

Direktionen indstiller,

1. at der afsættes rådighedsbeløb i 2024 til Klimaplanprojekter 2024 på 1.010.650 kr. finansieret af rådighedsbeløb i budget 2024 i "Klimatilpasningsprojekter – ramme"
2. at der gives en anlægsbevilling på 1.010.650 kr. til Klimaplanindsatsprojekter 2024.

Bilag

Bilag 1 Status på klimahandlinger April 2024

Punkt 6: Spildevandsplan 2024

23-002378

Beslutning

Sagen udsættes. Udvalget ønsker et oplæg til at Tinggaude udgår af planen og at der udarbejdes et forslag til alternative løsninger, som ikke medfører opgravning.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)

Indhold

Sagsgang:

	BY	ØK	AEU	BFU	KMU	PBU	UFU	ÆSSU
Beslutning om høring								
Orientering								
Indstilling		X			X			
Beslutning	X							

BY=Byråd, ØK=Økonomiudvalg, AEU= Arbejdsmarkeds- og Erhvervsudvalget, BFU=Børne- og Familieudvalget, KMU=Klima- og Miljøudvalget, PBU=Plan- og Boligudvalget, UFU=Undervisning- og Fritidsudvalget, ÆSSU=Ældre-, Social- og Sundhedsudvalget

Indledning

I denne sag skal der tages stilling til, om Spildevandsplan 2024 skal vedtages.

Herudover skal der tages stilling til en principiel beslutning om, at såfremt der ikke kan opnås frivillige aftaler ved etablering af spildevandstekniske anlæg i overensstemmelse med Spildevandsplan 2024, vil der blive foretaget ekspropriation.

Beskrivelse af sagen

Spildevandsplan 2024 beskriver, hvordan regn- og spildevand håndteres i Ringsted Kommune. Planen danner desuden et grundlag for realisering af klimatilpasning i forbindelse med oversvømmelse og skybrud, ligesom planen fastlægger administrationspraksis i i behandling af sager vedrørende regn- og spildevand.

Klima- og Miljøudvalget besluttede d. 24. januar 2024 at sende udkast til Spildevandsplan 2024 med den tilhørende miljøvurdering i 8 ugers offentlig høring.

Spildevandsplan 2024 er en digitalplan og kan tilgås her.

<https://ringsted.cowiplan.dk/sektoerplaner/spildevandsplan-2024/forside/>

Høringssvar

Administrationen har i høringsperioderne modtaget 3 høringssvar. Neden for gengives kort de primære bemærkninger fra høringssvarene.

Grundejer på Egevej bemærker, at fristen for separatkloakering for hans ejendom er flyttet 3 år frem fra 2030 til 2027 som følger af dårlige kloakker og fjernvarmeledninger.

Jystrup Sølaug ønsker, at separatkloakeringen af Jystrup, herunder at overløb til Jystrup Sø lukkes hurtigst muligt og i begyndelsen af perioden 2026- 2030 fremfor i slutningen af perioden. Jystrup Sølaug opfordrer til, at arbejdet med

separatkloakering, herunder afståelse af areal til regnvandsbassin sættes i gang snarest muligt.

HOFOR kvitterer i et hørings svar for, at der i spildevandsplanen er blevet taget hensyn til HOFORs kommende renovering af Vigersted kildeplads. HOFOR ønsker at blive hørt om forureningsrisikovurdering og vurdering af risiko for oversvømmelser nær kildepladsen. HOFOR tilbyder desuden at bidrage med syn og vurderinger i forhold til de fremtidige tekniske anlæg nær kildepladsen.

I høringsperioden er der desuden lavet nogle mindre tekniske og sproglige rettelser i planen, herunder en teknisk forbedring af søgefunktionen.

Der er udarbejdet et høringsnotat **bilag 1** som behandler alle bemærkninger i hørings svarene, samt tekniske rettelser. Alle hørings svar er vedlagt i deres helhed **bilag 2**.

Ekspropriation

I forbindelse med gennemførelsen af projekterne i spildevandsplanen skal Ringsted Forsyning erhverve arealer til blandt andet regnvandsbassiner og andre tekniske anlæg. Dette gøres som udgangspunkt via frivillige aftaler med grundejerne på ekspropriationslignende vilkår. Der er tidligere taget principielt stilling til dette for Spildevandsplan 2005 med dertilhørende tillæg i henholdsvis 2012 og senest den 15. januar 2024 for tillæg til spildevandsplanen vedtaget efter 2012.

Der tilbydes samme erstatning som ved en evt. ekspropriation, og erstatningen er svarende til ”Danvas retningslinjer for erstatninger i forbindelse med etablering af spildevandsanlæg” (Danva er brancheorganisation for vandselskaber).

Grundejer har mulighed for at modtage erstatninger skattefrit, hvis byrådet forinden har vedtaget, at der vil blive eksproprieret, såfremt der ikke kan indgås en frivillig aftale. En sådan beslutning skal principielt træffes ved nye spildevandsplaner.

Hvis grundejere ikke ønsker en frivillig aftale, kan det blive nødvendigt at gennemføre en ekspropriation for at realisere spildevandsplanen på de pågældende ejendomme. Endelig beslutning om ekspropriation skal besluttes i byrådet.

Inddragelse og høring

Udkast til spildevandsplanen samt miljøvurderingen har været i offentlig høring i perioden d. 26. januar 2024 - 22. marts 2024.

Der er indkommet 3 hørings svar til spildevandsplanen.

Der er ikke indkommet hørings svar til miljøvurderingsrapporten. Sammenfattende redegørelse for miljøvurderingsrapporten kan ses i **bilag 3**.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser.

Vurdering

Hørings svar

Administrationen har vurderet i samarbejde med Ringsted Forsyning, at det på baggrund af bemærkningerne fra Jystrup Sølaug, er muligt for Ringsted Forsyning at påbegynde arbejdet i det østlige Jystrup allerede ved vedtagelse af Spildevandsplan 2024 og dette således tilrettes i tidsplanen.

I hørings svarene bemærkes henholdsvis, at 3 år er for kort tid til separering og for lang tid til separering. Administrationen vurderer, at tidsfristen på 3 år til separering på egen grund for nye områder eller fremrykkede områder er hensigtsmæssig og i overensstemmelse med tidligere vedtagne spildevandsplaner.

Administrationen har i tilblivelsen af spildevandsplanen haft dialog med HOFOR omkring med den kommende renovering af Vigersted Kildeplads. Dette er således allerede indarbejdet i spildevandsplanen.

Ekspropriation

Administrationen vurderer, at byrådet ved at beslutte at ville ekspropriere, hvis der ikke kan blive indgået en frivillig aftale, sikrer at erhvervelsen af arealer til spildevandstekniske anlæg kan ske på den mest smidige måde samtidig med, at de berørte borgere stilles bedst muligt. Herunder at der kan modtages erstatninger skattefrit på lige vilkår som ved en eventuel ekspropriering.

Konsekvenser for handicapområdet

Sagen har ingen konsekvenser for handicapområdet.

Indstilling

Direktionen indstiller,

1. at Spildevandsplan 2024 vedtages
2. at Ringsted Kommune vil gennemføre ekspropriation i det omfang, Ringsted Forsyning A/S ikke kan erhverve de nødvendige arealer til implementering af spildevandsplanen gennem frivillige aftaler med grundejer.

Bilag

Bilag 1 Hvidbog spildevandsplan 2024

Bilag 2 Oversigt over indkomne hørings svar

Bilag 3. Sammenfattende redegørelse miljøvurdering

Punkt 7: Høring af Movias forslag til Mobilitetsplan 2024

24-000422

Beslutning

Ad 1. Til efterretning

Ad 2-3: Godkendt.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)

Indhold

Sagsgang:

	BY	ØK	AEU	BFU	KMU	PBU	UFU	ÆSSU
Beslutning om høring								
Orientering								
Indstilling								
Beslutning					x			

BY=Byråd, ØK=Økonomiudvalg, AEU= Arbejdsmarkeds- og Erhvervsudvalget, BFU=Børne- og Familieudvalget, KMU=Klima- og Miljøudvalget, PBU=Plan- og Boligudvalget, UFU=Undervisning- og Fritidsudvalget, ÆSSU=Ældre-, Social- og Sundhedsudvalget

Indledning

I denne sag skal der tages stilling til trafikskabet Movias forslag til Mobilitetsplan 2024, herunder godkendelse af forslag til høringssvar til Movia.

Beskrivelse af sagen

I henhold til trafikskabsloven skal Movia hvert fjerde år udarbejde en fælles plan for den lokale og regionale kollektive trafik, i samarbejde med kommuner og regioner. Fællesskabet af kommuner, regioner og Movia, skal også aftale et strategisk flerårigt net med tilknyttet budget, se **bilag 2** og **3**. Mobilitetsplanen er sendt i høring hos kommunerne og regionerne inden for Movias område med frist den 31. maj 2024.

Med forslaget til Mobilitetsplan 2024, se **bilag 1**, fremlægger Movia et bud på, hvordan fællesskabet af kommuner, regioner og Movia lægger en målrettet plan for udvikling af den kollektive transport, til gavn for borgere, virksomheder og uddannelsesinstitutioner i både byerne og på landet. Planen fokuserer på fire overordnede temaer:

- Sammenhæng på tværs
- Nye mobilitetsløsninger på landet
- Partnerskaber for flere kunder
- Klima og miljø

Flere af de overordnede temaer og tilhørende indsats, er videreført fra Movias Mobilitetsplan 2020.

Neden for gennemgås relevante nedslagpunkter fra mobilitetsplanen. For oversigtens skyld, fremgår administrationens forslag til høringssvar under hvert tema. Det samlede forslag til høringssvar kan ses i **bilag 4**.

Det strategiske net

Det strategiske net skal iht. trafikskabsloven aftales hvert fjerde år mellem kommuner, regioner og Movia. Pointen er at tilrettelægge for den bedste sammenhæng mellem kollektiv trafik på tværs af Sjælland, med fjern- og regionaltoget, S-tog og metro samt den kommende letbane i Ring 3. Det består af de godt 90 største buslinjer og lokalbanerne, hvor to tredjedele af rejserne i Movias busser og lokaltoget sker, samt hvor den mest effektive service prioriteres med flere afgange, bedre fremkommelighed samt forbedrede forhold på stoppestederne til gavn for både passagerer og busser. Se kort over det samlede strategiske net, som fremgår på s. 7 i mobilitetsplanen, se **bilag 1**.

For Ringsted Kommunes del, er følgende ruter del af det strategiske net:

- Byruter
 - 401A (Benløse – Ringsted St. – Campus)
 - 402 (Ringsted St. – Kildemarken)
 - 405 (Ringsted St. – Benløse)
- Regionale ruter
 - 240 (Ringsted – Roskilde)
 - 260R (Ringsted – Køge)
 - 440R (Ringsted – Haslev)
 - 460R (Ringsted – Slagelse)
 - 540 (Ringsted – Holbæk)
 - 680 (Ringsted – Næstved)

Forslag til høringssvar

Ringsted Kommune anser det strategiske net som vigtig for både Ringsted by og landområderne, og er tilfreds med at rute 460R er blevet en del af det strategiske net siden Movias Mobilitetsplan 2020.

Landdistrikter

Der fremgår af s. 15 i mobilitetsplanen, se **bilag 1**, at Ringsted har deltaget i forsøg i Movias regi om fleksible løsninger. Baggrunden herfor er et projekt med opgradering af rute 460R Ringsted-Slagelse, hvor Region Sjælland finansierede flere afgange på ruten. Desuden blev de to busstoppesteder Bringstrupvej (en på hver side af vejen) opgraderet med nye læskure med solcellelys og cykelparkering i forbindelse med et andet projekt, med involvering af skolen i Bringstrup og borgerforeningen Bringstrup/Sigersted.

Nærbus (i mobilitetsplanen kaldt Fleksibel offentlig transport /FLOT) er en ny betjeningsform, som Movia tester i Faxe Kommune i perioden 2024-2025. Nærbus-servicen er karakteriseret ved at køre direkte, men kun når den er bestilt, og kort tid mellem bestilling i app og opsamling ved stoppestedet. Hvor den traditionelle rutedrift består af store busser i fast rute med faste afgange, kan Nærbus køre flere ture mellem bestilte stoppesteder, hvilket betyder en kortere rejsetid, og muligvis også færre og/eller mindre busser. Hvis det bliver en succes, er Movias plan, at Nærbus kan indgå som en del af kommunernes ordinære trafikbestilling i løbet af 2025, der vil få virkning fra juni 2026.

Movia har gennemført forsøg med organiseret samkørsel med flere kommuner og regionerne, men for at det kan blive et reelt mobilitets tilbud, der kan tilbydes som produkt igennem Movia og på tværs af kommuner og regioner, er der ifølge mobilitetsplanen behov for en ændring af trafikskabsloven og taxiloven. Lovene sætter nemlig grænser for om eller hvor meget samkørsel, som er muligt inden for lovgivningen. Erfaringerne fra forsøgene indtil nu peger på særligt to udfordringer; tryghed og forsyningssikkerhed. Tryghed for både passagerer og de bilister, der tager passagerer med i deres private biler. Forsyningssikkerhed ved at det er muligt at få en tur, når der er brug for det, hvilket Movia vil løse ved at trafikskaberne får mulighed for at støtte samkørsel samt supplere med flextur, hvis samkørsel ikke er muligt.

Ifølge mobilitetsplanen er der behov for at forbedre over knudepunkter, der kobler op til det strategiske net. Det arbejder administrationen løbende med, blandt andet ved at købe og opsætte 2-3 nye læskærme årligt, hvis den nuværende trænger til en udskiftning, eller der f.eks. er høje passagertal på et stoppested uden læskærm eller busskur.

Forslag til høringssvar

Ringsted Kommune anser Nærbus og samkørsel som gode muligheder for at imødekomme de fremtidige behov for kollektiv trafik og mobilitet i kommunens landområder, særlig udsigten til at det vil indgå som del af den ordinære trafikbestilling. Der skal gøres en særskilt indsats for at få passagerer tilbage i den kollektive trafik i landzonen, da der på nogle ruter er sket et fald. Indsatsen skal derfor gøre det attraktivt at vælge de kollektive løsninger.

Klima og miljø

Movias erfaringer viser, at elbusser er blevet så økonomisk konkurrencedygtige, at de foreslår, at den almindelige rutekørsel fremover som udgangspunkt bliver udbudt med elbusser, og at alle busser kører fossilfrit i 2030, heraf mindst 94 pct. elbusser. Det samsvarer med kommunens mål i klimaplanen, om at alle busser skal køre fossilfrit senest i 2030. Rute 405, 406, 408, 415, 467 og 469 er siden februar 2024 blevet kørt af elbusser, som besluttet af Byrådet i september 2021 ifm. Movias udbud A21.

Movia foreslår, at alle nye personbiler i flextrafikken skal være elbiler fra 2025, og senest i 2030 skal al flexkørsel med personbiler være i nye elbiler. Ca. 60 pct. af flextrafikture bliver kørt med større biler, som kan medtage kørestole. Det er i dag ikke muligt at omstille disse biler til eldrift, fordi de eksisterende modeller har for kort rækkevidde og for lang ladetid. Movia stiller krav om at alle nye større flexbiler kører på el fra senest 2030.

Movia foreslår også at understøtte kommunernes implementering af klimaplaner i kommunerne, med udgangspunkt i konkrete, tværgående mobilitetstiltag som f.eks. samkørsel, indarbejdelse af kollektiv mobilitet i kommune- og lokalplaner, så planerne understøtter grøn transportadfærd i bolig- og erhvervsområder. Det sammenfalder også fint med kommunens mål i klimaplanen, om at flytte 20 % af pendling som i 2019 blev foretaget med bil, til tog eller bus inden 2030, og at 60% af turene mellem 2-10 km skal foregå med fossilfri transport i 2030.

Forslag til høringssvar

Ringsted Kommune er meget positive til at Movia understøtter overgangen til fossilfrie busruter og ikke mindst elbusser. Det spiller godt sammen med kravet i kommunens klimaplan om at alle busser skal køre fossilfrit senest i 2030.

Ringsted Kommune er også glade for at Movia vil understøtte kommunernes implementering af klimaplaner, med udgangspunkt i tværgående mobilitetstiltag.

Inddragelse og høring

Ingen.

Økonomi

Sagen har ingen bevillingsmæssige konsekvenser, men kan medføre mindre anlægs- eller driftsomkostninger ved udmøntning af tiltag på baggrund af mobilitetsplanen.

Vurdering

Administrationen vurderer, at Movias Mobilitetsplan 2024 vil være et godt strategisk værktøj for kommunens arbejde med kollektiv trafik og mobilitet i kommunen.

Konsekvenser for handicapområdet

Sagen har ikke konsekvenser for handicapområdet.

Indstilling

Direktionen indstiller,

1. at Movias udkast til Mobilitetsplan 2024, samt det strategiske net med budget, tages til efterretning.
2. at forslag til høringssvar til Movia godkendes.
3. at administrationen bemyndiges til at arbejde videre med relevante dele af mobilitetsplanen.

Bilag

Bilag 1 Movias forslag til Mobilitetsplan 2024

Bilag 2 Movias forslag til Strategisk Net i Movia

Bilag 3 Movias forslag til budget for Strategisk net

Bilag 4 - Forslag til kommunens høringssvar til Movias Mobilitetsplan 2024

Punkt 8: Mødekalender 2025 for møder i Klima- og Miljøudvalget

21-009498

Beslutning

Godkendt.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)

Indhold

Indledning

Sagsgang:

	BY	ØK	AEU	BFU	KMU	PBU	UFU	ÆSSU
Beslutning om høring								
Orientering								
Indstilling								
Beslutning					x			

BY=Byråd, ØK=Økonomiudvalg, AEU= Arbejdsmarkeds- og Erhvervsudvalget, BFU=Børne- og Familieudvalget, KMU=Klima- og Miljøudvalget, PBU=Plan- og Boligudvalget, UFU=Undervisning- og Fritidsudvalget, ÆSSU=Ældre-, Social- og Sundhedsudvalget

I denne sag skal Klima- og Miljøudvalget tage stilling til hvornår de skal holde møder i 2025.

Beskrivelse af sagen

Udkast til mødekalenderen for møder i de politiske udvalg i 2025 er vedlagt som **bilag**.

Som udgangspunkt holder:

- Økonomiudvalget møde den 1. mandag i en måned kl. 17.00
- Byrådet møde den 2. mandag i en måned kl. 19.00
- I den uge hvor den 3. mandag er i en måned holder
 - Børne- og Familieudvalget møde mandag kl. 17.00
 - Ældre-, Social- og Sundhedsudvalget møde mandag kl. 17.00
 - Undervisnings- og Fritidsudvalget møde tirsdag kl. 17.00
 - **Klima- og Miljøudvalget møde onsdag kl. 17.30**
 - Arbejdsmarkeds- og Erhvervsudvalget møde torsdag kl. 17.00
- Plan- og Boligudvalget møde 4. mandag i en måned kl. 17.00
- Juli er mødefri

På grund af helligdage og ferier er der nogle forskydninger. Det giver følgende ændringer til ovenstående for **Klima- og Miljøudvalget**.

- Holder ikke møde i november, da uge 47 og 48 holdes mødefri pga. Kommunalvalget
- Holder møde onsdag den 3. december

Indstilling

Direktionen indstiller, at Klima- og Miljøudvalget godkender mødekalenderen for 2025 hvad angår deres møder

Bilag

Udkast til mødekalender 2025

Punkt 9: Orientering fra formand og direktør

Beslutning

Til efterretning.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)

Punkt 10: Lukket: Befordringsgodtgørelse Klima- og Miljøudvalget

Punkt 11: Underskriftsark

Beslutning

Godkendt.

Lotte Birkestrøm stedfortræder for Lasse Tobias Mølholt.

Afbud: Lasse Tobias Mølholt (Stedfortræder: Lotte Birkestrøm)